

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ
“СТАТИСТИКА” КАФЕДРАСИ

Кўлёзма ҳуқуқида

УДК: 31: 331(575.12)

СЎФИЕВА ХУСНИЯ СОХИБЖОНОВНА
АҲОЛИ ДАРОМАДЛАРИ ВА ХАРАЖАТЛАРИ
ДИНАМИКАСИНИНГ СТАТИСТИК ТАҲЛИЛИ

(Андижон вилояти мисолида)

70410801 – “Статистика” (тармоқлар бўйича)

мутахассислиги бўйича

Магистр академик даражасини олиш учун ёзилган

ДИ С С Е Р Т А Ц И Я

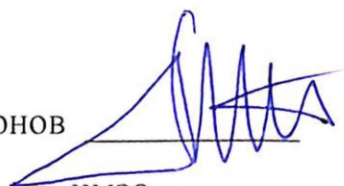
Илмий раҳбар:

И.ф.д.доц.Умарова.М.А

Тошкент-2023

Магистрлик диссертация иши “Статистика” кафедрасида дастлабки
ҳимоядан ўтган _____-сонли баённома « ____ »
_____ 2023 й.

Кафедра мудири: доц, и.ф.н. А.Х.Аюбжонов

ИМЗО

24.05

сана

Илмий раҳбар: доц, и.ф.д. М.А.Умарова

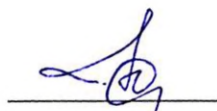

ИМЗО

24.05

сана

Магистр: Х.С.Сўфиева

ИМЗО

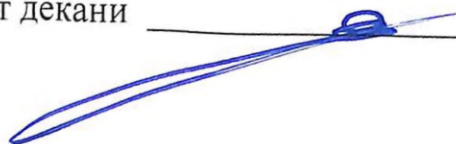
23.05

сана

Диссертация “Молия ва бухгалтерия ҳисоби” факультетида 2023 йил “23”
05

№ MST-01/3 рақами билан рўйхатга олинди.

Факультет декани _____ проф. и.ф.д. А.У.Бурханов

АННОТАЦИЯ

Ҳозирги шароитда аҳоли даромадлари ва харажатларининг шаклланиш жараёнларини статистик усулларда ўрганиш, уларга таъсир этувчи омилларни статистик параметрлар орқали баҳолаш долзарб мавзулардан биридир. Шу боис тадқиқот давомида атрофлича мавзу доирасида бошқа тадқиқот ишлари, маҳаллий ва хорижий олимлар қарашлари, илмий мақолалари ҳамда мавзуга оид маҳаллий меъёрий ҳужжатларни ўрганиб чиқилган. Илмий ишнинг амалий аҳамиятини ошириш учун, аҳоли даромадлари ва харажатларининг статистик ахборотлар базасини халқаро стандарт ва тамойиллар асосида такомиллаштириш, ижтимоий соҳаларда баланслаштирилган статистик кўрсаткичлар тизимини қўллаш, аҳоли даромадларининг ривожланиш жараёнлари ва даромадлар шаклланишига таъсир килувчи омилларни статистик усулларда баҳолаш ҳамда тизимли таҳлил қилишни қўллаш масалалари ўрганилди. Бунда аҳоли даромадлари ва харажатларини шаклланиши, таркибий тузилмасидаги ўзгаришлар, статистик таҳлиллар бўйича илмий-амалий асосланган ҳулоса, таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: *Аҳоли даромадлари, аҳоли харажатлари, аҳоли турмуш даражаси, ялти миллий маҳсулот, иш ҳақи, номинал иш ҳақи, реал иш ҳақи, уй хўжалиги, камбағаллик даражаси, танланма кузатиш.*

ANNOTATION

In the current conditions, studying the processes of formation of incomes and expenses of the population using statistical methods, evaluating the factors affecting them through statistical parameters is one of the topical issues. Therefore, during the research, we carried out extensive work within the scope of the topic. We have prepared a review of the literature after studying other research works on the topic, views of local and foreign scientists, scientific articles, and local normative documents on the topic. In order to increase the practical value of the scientific work, we studied the issues of improving the statistical information base of the population's income and expenses based on international standards and principles, applying a system of balanced statistical indicators in social spheres, evaluating the development processes of the population's income and factors influencing the formation of income using statistical methods, and applying methods of systematic analysis. . In doing so, we developed scientific and practical conclusions, proposals and recommendations on the formation of incomes and expenses of the population, changes in the structure, statistical analyses.

Key words: *Population income, population expenditure, population standard of living, gross national product, wages, nominal wages, real wages, household, poverty rate, sample observation.*

МУНДАРИЖА

Аннотация.....	3
Мундарижа.....	5
Келтирилган жадваллар рўйхати.....	6
Келтирилган расмлар рўйхати.....	7
Келтирилган қисқартмалар.....	8
КИРИШ.....	9
Диссертация мавзусининг асосланиши ва унинг долзарблиги.....	11
Тадқиқотнинг мақсади ва вазифалари.....	13
Тадқиқотнинг асосий муаммолари ва саволлари.....	14
Тадқиқотнинг объекти ва предмети.....	15
Тадқиқот натижаларининг илмий-назарий ва амалий аҳамияти....	15
Диссертация таркибининг қисқача тавсифи.....	16
I БОБ. АДАБИЁТЛАР ШАРҲИ.....	18
1.1. Кириш.....	18
1.2. Мавзуга оид илмий-назарий қарашлар шарҳи	18
1.3. Мавзуга оид маҳаллий меъерий-ҳуқуқий ҳужжатлар шарҳи	22
II БОБ. МЕТОДОЛОГИЯ.....	27
2.1. Тадқиқот дизайни	27
2.2. Маълумотларни тўплаш жараёни	27
2.3. Таҳлил учун қўлланиладиган усуллар	28
2.4. Тадқиқотни ўтказиш учун зарур шароитлар	33
2.5. Тадқиқот жараёнида кутилаётган муаммолар ва уларнинг ечими	34
2.6. Тадқиқотдан кутилаётган илмий ва амалий натижалар	34
III БОБ. ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР.....	36
3.1. Аҳоли даромадлари ва харажатларининг шаклланиш жараёнларини статистик усулларда таҳлил қилиш.....	36
3.2. Аҳоли даромадлари ва харажатларининг тақсимланиши ва динамикасининг статистик таҳлили.....	45
3.3. Уй хўжаликлари даромадлари ва харажатларини танлама кузатиш усули таҳлили	53
3.4. Андижон вилояти аҳолиси жон бошига реал даромадларининг статистик прогнози.....	57
ХУЛОСА.....	61
Фойдаланилган адабиётлар.....	67
Иловалар.....	71

КИРИШ

Бугунги кунда мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар негизида асосий мақсад фуқароларининг реал даромадлари ва реал ойлик маошларини тезроқ ўстиришга қаратилганлиги ҳамда камбағаллик даражасини қисқартириш ғоят муҳим масалалардан биридир. Айнан аҳоли даромадларини тақсимланишидаги тафовутни камайтириш ижтимоий табақаланишдаги хавфсизлик меъёрларини бир маромда ушлаб туришга олиб келади. Бугунги кунда аҳолининг турмуш даражасини статистик маълумотлар асосида иқтисодий-статистик таҳлил қилиш, аҳоли пул даромадларининг ҳосил бўлиш манбалари ва харажатларини махсус статистик усулларда ўрганиш, пул даромадлари ва харажатларига таъсир этувчи омилларни статистик баҳолаш ва харажатлар таснифини статистик таҳлил этиш, истеъмол ва истеъмол талабларини кондирилиш даражасини статистик маълумотлар асосида ҳаққоний талқин этиш, ривожланишининг устувор йўналишларини моделлаштириш, статистик прогнозлаш усуллари ёрдамида ишлаб чиқиш тадқиқот мавзусини долзарб мавзулардан бири деб бемалол эътироф этишимиз мумкин.

Жаҳонда халқаро ташкилотлар, жумладан, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти (БМТ) томонидан дунё аҳолисининг даромадлилик даражасини ошириш ва камбағалликдан азият чекаётган мамлакатларга кўмаклашиш мақсадида бир қатор ишлар олиб борилмоқда. Хусусан, БМТ Бош Ассамблеясида 2015 йилда қабул қилинган “2030 йилгача мўлжалланган барқарор ривожланиш мақсадлари дастури”¹да жаҳонда аҳоли даромадлигини ошириш, кам таъминланган аҳоли қатламларини молиявий қўллаб-қувватлаш кўзда тутилганлигига алоҳида эътибор қаратилган. Бу ўринда алоҳида эслатиб ўтиш керакки, аҳоли умумий даромадларида меҳнат ҳақи юқори салмоққа эга бўлиб, “ривожланган мамлакатларда меҳнат ҳақи

¹ <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/weoselco.aspx?g=2001&sg=All+countries#c111>